

Халюк С.О., доцент кафедри конституційного та міжнародного права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

КОНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ

Кожна людина, відповідно до Конституції, має у своєму арсеналі визначену сукупність механізмів, що забезпечують захист її прав і свобод. Вся відповідальність за дотримання на території країни прав і свобод людини та громадянина лежить на законодавчому, виконавчих і судових органах, а також органах місцевого самоврядування. При цьому національне законодавство закріплює обов'язок держави та її органів створювати необхідні юридичні, організаційні та інші умови для реалізації прав, свобод та інтересів громадян.

У цьому зв'язку захист прав людини варто розглядати як заходи, спрямовані на запобігання, припинення або пом'якшення порушень прав людини шляхом надання прямого правового, соціального, морального, політичного тиску на джерело порушення прав людини.

Конституція України не тільки визнає існування громадянських прав та свобод і проголошує їх пріоритет, але й встановлює принцип пов'язаності держави правами та свободами: Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (ст. 3 Конституції України). Право на захист - найважливіше, природне, невід'ємне право громадянина. Правовою гарантією цього права є положення ч. 1 ст. 55 Конституції України, відповідно до якої кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи

бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб.

Конституція України визначає і основні способи захисту прав та свобод: вибір способу захисту належить громадянину, спосіб захисту може бути будь-яким за умови, що він не заборонений законом (ч. 4 ст. 55 Конституції). Громадянам гарантується судовий захист (ч. 1 ст. 55), державний захист (ч. 2 ст. 55) і міжнародно-правовий захист (ч. 3 ст. 55). Частиною 1 ст. 59 Конституції України передбачено, що кожному надається право на правову допомогу, до того ж у випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Дана норма в сукупності з правами, що гарантуються в ст. 34, 36, 39 Конституції України, забезпечує реальну можливість використання інститутів громадянського суспільства [2].

Узагальнюючи, необхідно зазначити, що правовий захист - це елемент здійснення прав людини, зміст якого становить діяльність держави, громадських організацій та особи зі створення юридичних умов, що сприяють безперервності процесу реалізації прав людини, а в разі зупинки процесу - його відновленню. Саме тому, вважаємо доцільним зазначити, що за способами захисту прав людини і громадянина, як показує світовий досвід, виділяють такі основні групи: 1) державний захист; 2) судовий захист (як незалежної гілки влади), 3) недержавний захист (в особі інституту адвокатури та правозахисних організацій), 4) самозахист.

Тож, як зазначає Мархгейм М.В., захист прав і свобод людини та громадянина являє собою цілісну конституційно обумовлену упорядковану сукупність взаємодіючих ланок правового механізму, діяльність якого спрямована на захист порушених прав і свобод осіб, які перебувають під юрисдикцією держави, і досягнення в країні стану їх реальної захищеності.

Мета конституційної системи захисту прав і свобод людини та громадянина полягає в досягненні стану реальної захищеності всіх осіб, що знаходяться під юрисдикцією Української держави. Домогтися реалізації даної цілі можливо шляхом вирішення низки завдань, серед яких, наприклад, створення в країні єдиного правозахисного простору на основі конституційних принципів і з урахуванням відомих міжнародних стандартів; упорядкування сформованих, а також утворення та

стимулювання формування необхідних правозахисних органів і організацій; підвищення ефективності правозахисних процедур, розрахованих на захист конституційних прав і свобод різних груп та категорій осіб, в тому числі, за допомогою притягнення до конституційної відповідальності.

Конституційна система захисту прав і свобод людини та громадянина, будучи інтегративним феноменом, отримує якісну визначеність через функціональну єдність своїх елементів. А тому, вважаємо, що до основних елементів даної системи відносяться: правозахисні норми; принципи захисту прав і свобод людини та громадянина; суб'єкти, що здійснюють правозахисну діяльність; правозахисна діяльність, яка являє собою спосіб функціонування зазначеної системи.

Актуалізація в сучасних умовах проблеми прав і свобод людини, розробка національних стандартів захисту прав людини зажадали утворити механізм реального забезпечення прав людини і громадянина, що визнано пріоритетною метою внутрішньої політики держави та всіх її органів. Процеси, які відбуваються на шляху зміцнення конституційного ладу, політичної системи і ринкових відносин дали потужний імпульс для формування національної конституційної системи захисту прав людини та громадянина. З метою приведення інституційних утворень відповідно до конституційних пріоритетів необхідно надати функціонуючій конституційній правозахисній системі цілісний характер шляхом поетапного формування або розширення повноважень існуючих спеціалізованих національних установ із захисту прав людини.

Заїка С.О., доцент кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ДЕЯКІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕЗУЛЬТАТІВ ВИВЧЕННЯ ПОТРЕБ ЕКСПЕРТНОЇ ПРАКТИКИ

Практична значущість вивчення потреб експертної практики має вимірюватися тим, наскільки їх результати допомагають удосконалювати експертну практику, види, засоби,